

Марина РУДЕНКО,
orcid.org/0000-0002-6587-3860
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету
(Слов'янськ, Донецька область, Україна) anatsolog@gmail.com

РІЗНОВИДИ АРГО У ПРОЦЕСІ ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Стаття присвячена дослідженню арго. У вступі зроблено огляд останніх ґрунтовних публікацій з проблематики арго, зокрема його різновидів у процесі еволюційного розвитку, а також наявних проблем із зазначеної тематики. Метою дослідження є розкриття поглядів мовознавців на різновиди арго в процесі еволюційного розвитку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що праці зі спеціального лінгвістично-історіографічного дослідження загальнотеоретичних проблем арго практично відсутні; у статті розглянута значна кількість лінгвістичних досліджень з проблематики арго в різних мовах.

Арго в різних мовах і країнах відрізняється своїми особливостями й інтерпретується неоднозначно. Незважаючи на наявність значної кількості теоретичних праць з арго, в оцінках дослідників цього мовного феномена багато розходжень, у лінгвістиці відсутній сталий погляд на загальнотеоретичні питання вивчення арго. Зазначені проблеми потребують подальшого глибокого дослідження й узагальнення.

В основній частині статті надається аналіз досліджень загальнотеоретичних проблем арго в студіях мовознавців країн Європи, Азії, США, Канади. Проаналізовані праці, погляди дослідників на історичний розвиток, еволюцію арго в різних мовах, його різновиди, понятійну сутність, розуміння. Розглянуто виникнення і розвиток самого давнього і відомого злодійського арго, а також професійних арго, молодіжних арго тощо. Виділено таємні мови, аналогічні арго, що існують у мовах багатьох країн світу (кент, ротвельш, херманія та ін.). Приділено увагу виявленню типологічних рис арго в різних мовах.

У висновках зазначено, що протягом свого існування арго еволюціонує, трансформується, змінює свої основні ознаки, властивості, функції. Особливо це помітно в другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Спостерігається поглиблене вивчення арго та інших таємних мов. Більш активно дослідження проводяться мовознавцями Франції, Німеччини, Англії, США, України, Росії, Іспанії тощо.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в систематизації наукових поглядів мовознавців на арго, розширенні кола досліджуваних мов, в яких поширене арго, продовженні вивчення праць відповідних авторів у лінгвістично-історіографічному аспекті.

Результати здійсненого дослідження можна застосовувати у викладанні курсів «Історія лінгвістичних учень», «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», «Лексикологія», «Практика усного та писемного мовлення» (іноземні мови), «Порівняльна типологія української та іноземних мов» на філологічних факультетах закладів вищої освіти, а також у культурно-просвітній роботі.

Ключові слова: арго, жаргон, кент, професійне арго, злодійське арго, таємна мова, еволюція.

Maryna RUDENKO,
orcid.org/0000-0002-6587-3860
Candidate of Philological Sciences,
Assistant Professor of German and Slavonic Philology Department
Donbass State Pedagogical University
(Slavyansk, Donetsk region, Ukraine) anatsolog@gmail.com

VARIETES OF ARGOT IN THE PROCESS OF EVOLUTIONARY DEVELOPMENT

Article is dedicated to the research of argot. In the introduction the review of last fundamental publications of the issue of argot, in particular of its varieties in the process of evolutionary development as well as available problems of indicated subject presented. The aim of the investigation is disclosure of views of linguists to the varieties of argot in the process of evolutionary development.

Scientific novelty of the obtained results is that works of special lingua-historical-graphical research of general theoretical problems of argot are almost absent; a great number of linguistic researches of the issue of argot in different languages is studied.

Argot in different languages and countries differs with its peculiarities and is interpreted ambiguously. Regardless existence of great number of theoretical questions of argot, there are a lot of contradictions in the opinions of researches of this linguistic phenomenon, there is no steady view to general linguistic questions of study of argot. These problems need further profound study and generalization.

In the main part of the article the analysis of the researches of general linguistic problems of argot in studios of linguists of countries of Europe, Asia, the USA, Canada is done. The works, views of the researchers to the historical development, evolution of argot in different languages, its varieties, conceptual essence, understanding are analyzed. The occurrence and development of the most ancient and the most famous criminal argot, as well as professional, youth argot and others is studied. Secret languages, similar to argot, that exist in languages of many worldwide countries (cant, Rotwelsch, hermania and others) are excreted. Attention is paid to the detection of typological features of argot in different languages.

In the conclusion it is mentioned, that during its existence, argot evolutionises, transforms, changes its main signs, properties, functions. It is especially noticeably in the second half of the XX century – in the beginning of the XXI century. Profound study of argot and other secret languages is observed. More active researches are done by linguists of France, Germany, England, the USA, Ukraine, Russian, Spain and others.

Perspectives of further investigation we see in systematization scientific views of linguists to argot, enlargement of the circle of studied languages, where argot is widespread, study of works of respective authors in lingua-historical-graphical aspect is continued.

The results of the research can be used in teaching such disciplines as “History of linguistic studies”, “Introduction to linguistics”, “General linguistics”, “Lexicology”, “Practice of oral and written speech” (of foreign language), “Comparative typology of Ukrainian and foreign languages” at philological departments of institutions of higher education as well as cultural and educational works.

Key words: argot, jargon, cant, professional argot, criminal argot, secret language, evolution.

Постановка проблеми. Арго має багатівкову історію і багатогранну традицію наукового вивчення в різних мовах. Проте в різних мовах і країнах цей лінгвістичний феномен відрізняється своїми особливостями й інтерпретується неоднозначно. З позицій дослідження арго важливими видаються питання розгляду його різновидів у процесі еволюційного розвитку. Однак у лінгвістиці натепер відсутній сформований погляд на вищезазначені питання. Вивчення різних проблем арго триває і, напевно, буде завжди залишатися в полі зору лінгвістів.

Аналіз досліджень. Теоретичні положення вчених, які першими звернулися до вивчення арго, а також праці їхніх послідовників усебічно проаналізовані в студіях мовознавців країн Європи, Азії, США, Канади тощо. Із сучасних досліджень і публікацій, в яких розглянуто теоретичні проблеми арго, зокрема питання різновидів арго в процесі еволюційного розвитку, виділяються праці М. Васьки (2015), Б. Габріеля (2012), Ф. Гарсія Луке (2016), О. Горбача (1983, 1993, 2006), М. Грачова (1997, 2009, 2013), Й. Дзендзелівського (1996), Л.-Ж. Кальве (1994, 1999), Дж. Коулман (2008, 2012), Ф. Х. Ллорка Ібі (2017), А. Овчиннікової (2012), О. Овчиннікової (2010), М. Прийомишевої (2009), О. Разуваєвої (2009), Т. Ретинської (2012), Г. Рябичкіної (2009), В. Сіна (2018), Л. Ставицької (2005), Т. Такдіра (2016), А. Трембіцького (2008), Д. Франсуа-Жежер (1989, 1990, 1995), М. Холло (2013), Т. Хоогерворста (2014), Дж. Хуанда (2017). М. Грачов виділяє три види арго як лексиконів злочинного світу: 1) загальнокримінальне, 2) тюремне, 3) спеціалізоване (Грачов, 1997: 5–40, 204–211). О. Горбач дослідив окрему «латинь» в ірландських монастирях, а також шкільне латинське арго від X століття

(Горбач, 2006: 177, 182). Т. Хоогерворст відзначає наявність свого арго у мисливців, шаманів, рибалок, торговців, представників секс-бізнесу, злодіїв у країнах Південно-Східної Азії. Зазначені арго з початку ХХ ст. були задокументовані, зокрема, у Західній Малайзії, Індонезії, на Філіппінах тощо (Hoogervorst, 2014: 105). М. Холло (2013) дослідив арго наркоманів у французькій і угорській мовах. Автор відзначає надзвичайне «багатство» словникового складу арго наркоманів, креативність, інтернаціональний характер, постійне «перекодування» з метою збереження таємниці.

Завдяки вищенаведеним та іншим працям є певний теоретичний результат вивчення арго. Разом із тим аналіз свідчить, що натепер тематика арго в науковій літературі відображена не досить, є певні розбіжності. Різняться розуміння арго, відсутній сталий погляд на його диференціацію, поки що арго досліджується у вузькому колі мов тощо.

Мета статті. Метою дослідження є розкриття поглядів мовознавців на різновиди арго в процесі еволюційного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Робота дослідників щодо диференціації арго має багату традицію, однак погляди на цю проблему розходяться. На думку Й. Йордана, у широкому сенсі арго треба використовувати для позначення мови різних злочинних елементів (Йордан, 1971: 534). Подібного погляду додержуються деякі інші дослідники. Інша група авторів розуміє арго ширше. Наприклад, В. Бондалетов (1987) розмежовує арго на: 1) умовні мови (арго) ремісників-відхідників, торговців і близьких до них соціальних груп; 2) жаргон (арго) декласованих.

У міру розвитку арго збільшується кількість форм його існування і термін *арго* все частіше

використовується в множині. Д. Франсуа-Жежер (1968, 1975) відзначає наявність здавна різних професійних арго, а також звертає увагу на існування загального арго (*argot commun*), яке все більше змикається з просторіччям і фамільярною французькою мовою (Ретинська, 2012: 34).

Спеціальні мови, створені злодійським світом, що носять різні найменування, є в багатьох країнах: французьке *арго*, прованське *gergon*, німецьке *Rotwelsch* або *gaunersprache*, італійське *gergone*, *gergo*, *lingua furbesca* або *furbesco*, іспанське *germania caló*, португальське *calão*, англійське *cant* і *slang*, голландське *bargoens*, японське *ingo*, російське *блатная музыка* і т. ін.

Б. Ларін (1931) відзначає, що найстарішим і найбільше історично відомим серед арго є всюди злодійський. У Росії, за свідченням М. Грачова, арго існує, як мінімум починаючи з XI ст. Автор (Грачов, 1997: 18–31) виявив близько 140 арготизмів, що належать до XI–XVIII ст., під час аналізу письмових джерел – давньоруських азбуковників, билин, розбійницьких пісень і переказів про розбійників: (російська мова) *берладник* «ізгой, утікач, розбійник» (XII ст.); *резоимець* – «розбійник» (XV ст.), *костарь* – «гравець у кості, шахрай» (XVI ст.) і т. д. (Рябичкіна, 2009: 32–33). О. Разуваєва (2009) стверджує, що перші згадки турецького арго були виявлені в XI ст. у творчості М. Кашгарського (“*Divanü Lûgat-it-Türk*”).

На думку Е. Партріджа, історія європейського сленгу починається в XIII ст., коли з’являється слово *Rotwalsch*, тепер *Rotwelsch*, назва сленгу бродяг (Partridge, 1954: 41).

Французьке арго, вважає О. Овчиннікова (2010), бурхливо розквітнуло в XIV–XV ст. серед бродяг, темних ділків і злодіїв. У XV–XVI ст. арго зафіксовано в лексиконі мандруючих торговців, жебраків і бродяг (Ретинська, 2012: 29). L. Sainéan відзначає у Франції в XVII–XVIII ст. у Metz серед дітей тарабарську мову (Partridge, 1954: 279).

А. Овчиннікова (2012) вважає, що в Іспанії арго використовується приблизно з XIII ст. В основному це злодійське арго (Partridge, 1954: 42). Завдяки дослідженням Л. Бесса (1905), В. Жирмунського (1936) нам відомо, що в XVI–XVII ст. арго використовували злочинці, а також дотепні люди. Ф. Х. Ллорка Ібі (2017) пише, що з початку XV ст. в Іспанії відома мова тунця, створена професіоналами, які залучені до роботи з вилову і переробки тунця з метою збереження таємниць товариства. Аж до XX ст. ця мова, по суті, виступала як арго, пізніше – сленг.

У Лондоні з XVI ст. у спілкуванні популярність належить кенту. Кент використовують в

основному представники декласованих шарів суспільства: злочинці, злодії, бродяги, жебраки, хулігани, повії та їхні однодумці, а також, наприклад, актори (Partridge, 1954: 139–140, 223–225, 266–267). Дж. Коулман (2008) наводить приклади кентизмів: *make* (*hat*) «капелюх», *patrico* (*priest*) «священик», *Salmon* (*mass*) «меса, обідня» (Рябичкіна, 2009: 37).

У США, як і в Британії, кент набув значної популярності. Як вважає Дж. Коулман (2012), більшість термінів кенту вийшли з мови британських злочинців починаючи з XVII ст. Це пов’язано з активною міграцією європейців до США.

Особливе явище XVI–XVII ст. так звані «ваганти», «мандрівні школярі» (“*fahrende Schüler*”). Вони «говорять на своїй особливій мові (*proprio sermone*), яку винайшли, щоб чернь не могла їх зрозуміти (*ne plebs intelligat*)» (Жирмунський, 1936: 132).

Згодом арго все глибше диференціюється. На думку Б. Ларіна (1931), у новий час (XVI–XIX ст.) арго використовують, крім злодіїв, жебраки, дрібні бродячі торговці. Усе ширше використовується професійне арго.

Наприкінці XVI – початку XVII ст. відзначається існування польського злодійського арго, арго міських бродяг. Польське злодійське арго відоме в основному по записках у судових актах. У XVII–XIX ст. існували польські ремісничо-купецькі арготизми (Горбач, 2006: 525, 182).

У XVIII ст. у Німеччині злочинці мали свою злодійську мову (Жирмунський, 1936: 133–134).

Арго в Росії розвивалося на базі таємних мов: з одного боку, ремісників і торговців, з іншого – жебраків різних видів і професій. Здебільшого всі ці професіонали являли собою рухливий, бродячий елемент населення (Стратен, 1931: 119–120). Найбільш відомі серед бродячих торговців («ходещиків», «коробейників»), які використовували таємні мови, володимирські «офені» (Жирмунський, 1936: 144). У статті «Арго» в інтернет-енциклопедії «Навколосвіт» (2020) стверджується, що офенство в Росії зародилося не пізніше XV ст.

М. Грачов (Грачов, 1997: 33) відзначає, що мова офеней справила вплив на злодійське арго. При цьому найбільш помітно вказаний вплив спостерігався протягом XVIII – початку XX ст. (Рябичкіна, 2009: 33). В. Жирмунський припускає, що «вільні люди», які гуляли на Волзі в XVII–XVIII ст., мали свою таємну мову (Жирмунський, 1936: 125). М. Грачов (2013) виявив близько 90 арготизмів волзьких розбійників. Наприклад: (російська мова) *измываться* – «катувати водою:

насилено лити воду в рот», *притон* – «таємна пристань волзьких розбійників», *пустить (красного) петуха* – «вистрілити з рушниці», «запалити будинок у селі» та ін.

В Україні в XVI ст., констатує Л. Масенко (2010), зафіксовано таємну мову мандрівних старців-музикантів (кобзарів, бандуристів і лірників). О. Горбач (1983, 2006) фіксує в XVI–XIX ст. розбійницьке арго, у XVII–XVIII ст. – арго школярів і бродячих студентів, а також арго представників бродячих професій: коновалів, можливо, чумаків, дротярів-горшколатів, солеварів, шевців та ін. Л. Ставицька у XVII–XIX ст. відзначає наявність арго лірників, лаборів (збирачів пожертв на церкву), жебраків, ремісників тощо (Ставицька, 2005: 346).

О. Лукашанець (1998) відзначає, що на всій території Білорусії у XVIII–XIX ст. носіями білоруських умовних (умовно-професійних) мов були в основному представники двох великих соціальних груп: а) бродячі торговці і ремісники, збирачі пожертв на церкву; б) жебраки, у тому числі й бродячі бідні співаки (Ставицька, 2005: 25).

С. Стойков (1957) (на матеріалі болгарської мови) звертає увагу на використання таємних говорів у минулому (без зазначення часу) декласованими елементами – злодіями, бродягами та ін., а також деякими мандрівними ремісниками, такими як муляри, кравці, чесальники вовни, паяльщики та ін.

Д. Франсуа-Жежер (1995) відзначає наявність у Франції починаючи із середньовіччя різних професійних арго, а саме у ремісників, які мають замкнене професійне середовище і часто ведуть бродячий спосіб життя: арго сажотрусів, торговців галантерейними виробами, ярмаркових торговців, плетільників стільців і т. п. (Ретинська, 2012: 34). Розквіт ремісничих арго, стверджує А. Доза (2006), приходиться на другу половину XVIII ст. Існувало професійне арго аж до початку XX ст. (Ретинська, 2012: 38–45).

У XIX ст. у Франції, Німеччині серед злодіїв, жебраків, бродяг пріоритетну роль грало злодійське арго. Починаючи з другої половини XIX ст. арго змінюється, у розвинених європейських країнах існує арго, яке можна назвати сучасним (Жирмунський, 1936: 100).

У Німеччині в другій половині XIX ст. ще зберігається арго бродячих ремісників і торговців (Жирмунський, 1936: 142). Багата арготизмами і мова німецького робочого. Наприклад: *schuften* («працювати» – буквально: «возити тачку»), *stempeln* («відмічатися» – тобто сидіти без роботи), *die Bonzen* («бонзи» – «профспілкова бюрократія») та ін. (Жирмунський, 1936: 100–101). У XIX ст.,

стверджує М. Прийомишева (2009), своїм арго виділяється німецьке студентство.

У Румунії з початку XIX ст. арго в спілкуванні використовують злодії, злочинці, поліцейські (Йордан, 1971: 541).

Дж. К. Хоттен (1860) указує на використання в Англії в XIX ст. кенту бродягами, жебраками, злодіями, шулерами, шахраями, циганами, мандрівними музикантами, матросами, освіченими людьми та ін., щоб приховати від сторонніх свої дії. Студенти-медики використовували у спілкуванні між собою в присутності хворих таємну мову, утворену за допомогою перестановки звуків і змішування. Ця мова непримітна і бідна (Partridge, 1954: 279–280). Кент у спілкуванні використовувався і наприкінці XIX ст., на що звертає увагу Е. Партрідж, стверджуючи, що протягом 1530–1900 рр. кент найбільш характерно відображено в піснях (Partridge, 1954: 267).

У XIX ст. у США мова декласованих елементів (злочинців, жебраків та ін.) збагатилася своїм, американським, кентом, відзначає Дж. Коулман (2012).

М. Грачов (2009) зазначає, що в Росії в XIX ст. подальший розвиток отримало кримінальне арго. Існували достатньою мірою диференційовані групи декласованих елементів: московські вуркагани, петербурзькі шахраї, шулери, злодії різних професій (кишенькові злодії, зломщики та ін.). Кожна група мала своє арго або відоме нашарування в загальному злодійському арго. Своє арго мали арештанти, каторжники, повії (Стратен, 1931: 132). У другій половині XIX ст. на території України проходить становлення кримінального жаргону (Ставицька, 2005: 171).

Ю. Степанов (1975) вважає, що в Росії в XIX ст. існувало близько 70 умовних мов. Вони були поширені на великій території і служили засобом спілкування десятків тисяч бродячих торговців, ремісників, відхожих промислів. Л. Крисін (2007) наводить приклади з мови офеней: (російська мова) *рым* «дом», *мелех* «молоко», *сары* «деньги», *зетить* «говорить», *мастырить* «строить» і т. ін. Серед зазначених умовних мов, зауважує Ю. Степанов (1975), мова жебраків посідає своє особливе місце. Від мови жебраків уже один крок до жаргону декласованих елементів, злодіїв, злочинного світу. Існували і дитячі таємні мови, близькі до мови злодіїв. Цілоком арго торговців, ремісників і жебраків померло наприкінці XIX ст., поступившись своїм місцем новому поколінню арго. На зміну бродячому елементу неміського типу став приходити люмпен-пролетаріат і злочинний світ міста. Умови соціальної відособленості

приводять цей міський елемент до створення своїх умовних жаргонів (Стратен, 1931: 131).

У XIX ст. на території України існує арго лірників, ремісників, лаборів, жебраків, школярів (Ставицька, 2005: 346). Словник колківського (на Волині) кравецького арго нараховує близько 525 одиниць, але вдалося зафіксувати понад 150 арготизмів (Ставицька, 2005: 81–82).

У XIX ст. існує особливий вид арго – тарабарська мова. У Росії, за свідченням М. Грачова (2013), його використовує учнівська молодь. М. Прийомишева (2009) фіксує використання тарабарської мови розкольникими для таємної переписки. Про дитячу тарабарщину (Ziph) в англійській мові згадує Е. Партрідж (Partridge, 1954: 278).

У статті «Арго» в інтернет-енциклопедії «Навколосвіт» (2020) відзначено, що наприкінці XIX – початку XX ст. американське арго носить загалом сугубо національний характер. Час від часу у відповідь на специфічні обставини в США виникають особливі різновиди кримінального арго: нелегальних торгівців наркотиками (з 1915 року), могутніх рекетирів епохи «сухого закону» (1920-і – початок 1930-х рр.). Багато слів і виразів із зазначених арго нині перейшли в сленг або навіть у розмовну американську мову (*junkers* – наркомани; *whiskers* або *gazers* – агенти ФБР; *triggerman* – найманий убивця та ін.)

В Італії наприкінці XIX – початку XX ст. арго також популярне серед декласованих елементів (Йордан, 1971: 555).

Наприкінці XIX – початку XX ст. у Росії ще зберігаються таємні корпоративні арго – типу «мови» офеней, жебрацького арго, вважає Л. Крисін (1989). У Росії, Україні поширюється злочинське й вуличне арго (Горбач, 2006: 179). Наприкінці XIX ст. арго міських злочинних груп одержало назву *блатна музика*. Поступово *блатна музика* стає загальнорозмовним жаргоном злочинного світу (Стратен, 1931: 132–133). На початку XX ст. у Росії існує молодіжна мова з елементами арго.

У Словаччині, зазначає П. Ондрус (1975), наприкінці XIX – початку XX ст. існує два типи «таємних мов»: арго декласованих соціальних шарів і арго бродячих ремісників. Автор виділяє також «таємну мову» дітей.

На стані арго в XIX – початку XX ст. позначився розвиток великих міст, інші умови взаємин між людьми. У зв'язку з цими обставинами арго змінюється. Спостерігається поступове зближення різних арго. В. Жирмунський (1936), Б. Ларін (1928) відзначають широке проникнення арготизмів до розмовної мови. Цей процес охоплює європейські країни, Російську імперію, США.

На фронті в роки Першої світової війни була необхідність в особливій мові для координації бойових дій, що спонукало створювати особливу лексику – військове арго (Gabriel 2012: 697). Фронтове арго було присутнє в німецькій, французькій, італійській, португальській, російській, українській та інших мовах. Фронтове, а також своє, специфічне арго, було поширене і серед військовополонених різних національностей (Йордан, 1971: 555–556). Пізніше фронтове арго поширилося серед різних верств населення.

У першій половині XX ст. у багатьох країнах Європи, Азії, у США фіксується жаргон декласованих елементів (злочинців, злодіїв, шахраїв, гравців в азартні ігри тощо).

З початку XX ст. у Румунії арго активно використовують декласовані елементи (Йордан, 1971: 541). Е. Барбу в романі «Яма» (1957) наводить багатий арготичний матеріал, характерний для злочинного світу (Йордан, 1971: 541).

У першій половині XX ст. у США поширені різні арго. Е. Сепір (1933) серед таємних мов виділяє злочинське жаргоні і дитячі таємні мови. У статті «Арго» в інтернет-енциклопедії «Навколосвіт» (2020) відзначається наявність тюремного арго, арго американських бродяг і так званих хобо – сезонних або просто мандрівних робочих; арго циркачів, арго роз'їзних естрадних артистів і коміків, причому воно близьке до арго бродяг; арго артистів театру.

Д. Відодо (2006) констатує, що в Індонезії під час війни за незалежність (1945–1949) виникла «перевернута» мова Босо Валікан (Boso Walikan), створена з метою ввести в оману шпигунів, які працюють на голландців. Особливий тип арго – Маланг задокументований у 1970-і рр. серед торгівців золотими прикрасами. Геї і трансвестити мають свій сленг (*surabayan*), багатий елементами арго (Hoogervorst, 2014: 107–108, 114, 120–121).

У Росії після революційних подій 1917 р. блатна мова зазнала деяких змін. Вона стала надбаням вулиці, особливо безпритульних; проникла в шкільне, комсомольське середовище; нею користувалися робочі та інтелігенція. Арго перестає бути таємним (Стратен, 1931: 112, 139–140). М. Грачов (2009) звертає увагу, що деякі студенти пишалися знанням таких блатних слів, як (російська мова) *клифт* – «костюм», *винта наре-затъ* – «утекти». Г. Виноградов (1926) указує на створення дитячого арго, що має гілки: а) безпритульних, б) школярів, в) загальне і т. д. Існує тюремна мова. Вона, своєю чергою, окрема для адміністрації і особлива для ув'язнених. На свободі кримінальні елементи використовують мову *блатної музики*. Існує й умовна мова каторги.

В Україні у 20-і – 30-і рр. ХХ ст. формується міське аргю (аргю «блатних») (Горбач, 2006: 179).

У Росії до початку 30-х рр. ХХ ст. спостерігаються мови відхожих промислів. Залишки цього аргю можна було спостерігати будь-де в мові старожилів ще в 60-і рр. ХХ ст., стверджує Ю. Степанов (1975). В Україні, за свідченнями Й. Дзендзелівського (1996), Г. Аркушина (1996), залишки лірницького, жебрацького, професійного аргю зберегалися до 40-х – 60-х рр. ХХ ст.

Загалом, у першій половині ХХ ст. на території СРСР яскраво виявилось аргю злочинного світу. Л. Крисін (1989) відзначає в 1930-і – 1950-і рр. в аргю злочинського світу значні трансформації: розширюється і оновлюється його словник; до аргю долучаються, крім кримінальних елементів, політичні в'язні сталінських таборів і в'язниць.

У другій половині ХХ ст. у багатьох мовах триває трансформація аргю. У Болгарії, зауважує С. Стойков (1957), до середини ХХ ст. таємні говори поступово зникають. Вони розширили і змінили свою функцію, змішуючись значною мірою з груповими говорами міських «низів» і особливо з говорами молоді.

Л.-Ж. Кальве (1994) вказує, що у Франції в другій половині ХХ ст. в обіг входить термін *argot modern*, розуміючи під сучасним аргю мову, яка вже не є таємною, а скоріше як один з елементів манери говорити, що обраний мовцем. Водночас у другій половині ХХ–ХХІ ст. у французькому аргю поширений особливий шар лексики – верлан, створений на базі слів літературної мови шляхом перестановки звуків, складів. Цю лінгвістичну форму за теперішнього часу широко використовують молоді люди, члени приміських підліткових банд (García Luque, 2016: 114). Х. Васкес Ріос (1998) відзначає, що більш «м'який» варіант верлану використовують у своїх соціальних групах молоді люди із забезпечених верств, які не мають нічого спільного з декласованими елементами (García Luque, 2016: 114). Не випадково Б. Габріель пише про поширення верлану серед широких кіл носіїв аргю (Gabriel, 2012: 702).

В Іспанії, зауважує А. Овчиннікова (2012), наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. молодіжне аргю вже не пов'язується з мовою злочинців, позбавлене маргінальності.

На кінець ХХ ст., на думку Дж. Е. Лайтера (1994), термін *argot* в англійській лінгвістиці використовується для позначення сучасного різновиду англійського нонстандарту, наприклад, аргю тинейджерів або бейсболістів у США.

У Туреччині, зауважує О. Разуваєва (2009), у ХХ – на початку ХХІ ст. аргю не виражає специ-

фічну субкультуру, але широко використовується в мовах різних соціальних класів, вікових, гендерних та професійних груп. Лексика аргю використовується в мові молоді, злодіїв, наркоманів.

У Канаді, як зазначає М. Васька (2015), у ХХІ ст. існує сленг медичних працівників, який увібрав у себе багато елементів аргю.

Т. Такдір (2016) пише, що в Японії таємна мова позначається терміном *ingo* (пароль). Інго використовують антигромадські групи (якудза (організовані злочинні групи), злодії і т. п.), корпоративні і професійні об'єднання (поліція, лікарі, фармацевти і т. п.), засоби масової інформації. Останнім часом в Японії привертає увагу таємна мова підлітків. Дж. Хуанда (2017), наприклад, звертає увагу на *Kogyaru Kotoba* – мову дівчаток-підлітків. Зазначений словник створюється шляхом скорочень і аббревіатур.

На території колишнього СРСР сплеск використання аргю в розмовній мові, засобах масової інформації, художній літературі, спричинений процесами перебудови, стався починаючи з другої половини 1980-х років. На думку Л. Крисіна (1989), це вже інше, не цілісне аргю. В основному використовуються лише елементи аргю – лексичні і фразеологічні. Є яскраві приклади арготичних лексем. В. Сінхуа (2018) наводить низку прикладів: (російська мова) з жаргону наркоманів: *косячок, косяк, шмаль, дурь, костыль, дудка, покашляй, зеленое*; з кримінального жаргону: *штука, базар, бакс, геморрой, вилы, телка*.

М. Холло (2013) підкреслює, що в другій половині ХХ–ХХІ ст. у багатьох мовах поширене аргю наркоманів. По суті це інтернаціональний соціолект, що містить багато англо-американських запозичень.

Висновки. Матеріал, викладений у статті, дає змогу зробити такі висновки. Перші таємні мови зафіксовані в Х–ХІ ст. Історія європейських таємних мов починається з XIII–XIV ст. В основному це були злочинські мови. У міру розвитку аргю відзначається різноманітність форм його існування, аргю трансформується, еволюціонує, змінює свої основні ознаки, властивості, функції. У Новий час (XVI–XIX ст.) починає чітко відрізнятися основна соціальна тріада носіїв аргю: злодіїв, жебраків і дрібних бродячих торговців. Усе ширше використовується професійне аргю. У другій половині XIX – на початку ХХ ст. арготизми широко проникають у розмовну мову всіх шарів суспільства. У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. особливо помітна трансформація аргю. У більшості мов аргю все менше асоціюється із злочинністю, воно змінилося, не носить цілісний характер.

В основному використовуються елементи арго – лексичні й фразеологічні.

Перші досить глибокі дослідження арго починають з'являтися наприкінці XIX – початку XX ст. У другій половині XX – на початку XXI ст. інтерес до вивчення арго посилюється. Арго і його аналоги активно вивчаються в лінгвістичних студіях Франції, Іспанії, Німеччини, Англії, США, Росії, України тощо.

Натепер багато теоретичних питань, пов'язаних з арго, ще глибоко не досліджені. Як

і раніше, дослідники диференціюють і оцінюють арго по-різному, часом спірно й суперечливо. Отже, у мовознавстві відсутній сталий погляд на диференціацію арго. Перелічені та інші проблеми потребують подальшого глибокого розгляду.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у систематизації наукових поглядів мовознавців на арго, розширенні кола досліджуваних мов, в яких поширене арго, продовженні вивчення праць відповідних авторів у лінгвістичноісторіографічному аспекті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбач О. Т. Арго в Україні. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2006. 688 с.
2. Грачев М. А. Русское арго. Нижний Новгород : НГЛУ, 1997. 246 с.
3. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты. Ленинград : Художественная литература, 1936. 300 с.
4. Йордан Й. Романское языкознание. Москва : Прогресс, 1971. 620 с.
5. Ретинская Т. И. Социолінгвістический и функционально-стилистический анализ французских профессиональных арго : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.05. Орел, 2012. 366 с.
6. Рябичкина Г. В. Проблемы субстандартной лексикографии английского и русского языков: теоретический и прикладной аспекты : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.20. Пятигорск, 2009. 503 с.
7. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.
8. Стратен В. В. Арго и арготизмы. *Известия комиссии по русскому языку*. Ленинград : АН СССР, 1931. Т. 1. С. 111–147.
9. Gabriel B. Marcel Cohen, de l'arabe parlé à la sociologie du langage. La question de l'argot. *SHS Web of Conferences*. EDP Sciences. 2012. No 1. P. 695–706.
10. García Luque F. La traducción al español de la película Entre les murs: el lenguaje coloquial, el argot y el verlan. *Çédille : Revista de Estudios Franceses*. Asociación de Francesistas de la Universidad española (AFUE). 2016. No 12. P. 107–137.
11. Hoogervorst T. G. Youth culture and urban pride. The sociolinguistics of East Javanese slang. *Wacana : Journal of the Humanities of Indonesia*. University of Indonesia. 2014. Vol. 15(1). P. 104–131.
12. Partridge E. Slang to-day and yesterday. London : Routledge, 1954. ix, 476 p.

REFERENCES

1. Horbach, O. T. Arho v Ukraini [Argo in Ukraine]. Lviv : Institute of Ukrainian Studies. I. Krypiakevich NAS of Ukraine, 2006. 688 s. [in Ukrainian].
2. Grachev, M. A. Russkoe argo [Russian argo]. Nizhny Novgorod : NGLU, 1997. 246 s. [in Russian].
3. Zhirmunskiy, V. M. Natsionalnyiy yazyk i sotsialnyie dialektyi [National language and social dialects]. Leningrad : Fiction, 1936. 300 s. [in Russian].
4. Yordan, Y. Romanskoe yazykoznanie [Romance linguistics]. Moscow : Progress, 1971. 620 s. [in Russian].
5. Retinskaya, T. I. Sotsiolingvisticheskiy i funktsionalno-stilisticheskiy analiz frantsuzskih professionalnyih argo [Sociolinguistic and functional-stylistic analysis of French professional argo] : dis. ... doktora filol. nauk : 10.02.05. Eagle, 2012. 366 s. [in Russian].
6. Ryabichkina, G. V. Problemy substandartnoy leksikografii angliyskogo i russkogo yazykov: teoreticheskiy i prikladnoy aspektyi [Problems of substandard lexicography of English and Russian languages: theoretical and applied aspects] : dis. ... doktora filol. nauk : 10.02.20. Pyatigorsk, 2009. 503 s. [in Russian].
7. Stavyt'ska, L. O. Arho, zharhon, slen'g: Sotsialna dyferentsiatsiia ukrainskoi movy [Argo, jargon, slang: Social differentiation of the Ukrainian language]. Kiev : Criticism, 2005. 464 s. [in Ukrainian].
8. Straten, V. V. Argo i argotizmyi [Argo and argotisms]. Izvestiya komissii po russkomu yazyku. Leningrad : AN SSSR, 1931. T. 1. S. 111–147 [in Russian].
9. Gabriel B. Marcel Cohen, de l'arabe parlé à la sociologie du langage. La question de l'argot. *SHS Web-of Conferences*. EDP Sciences. 2012. No 1. P. 695–706.
10. García Luque F. La traducción al español de la película Entre les murs: el lenguaje coloquial, el argot y el verlan. *Çédille : Revista de Estudios Franceses*. Asociación de Francesistas de la Universidad española (AFUE). 2016. No 12. P. 107–137.
11. Hoogervorst T. G. Youth culture and urban pride. The sociolinguistics of East Javanese slang. *Wacana : Journal of the Humanities of Indonesia*. University of Indonesia. 2014. Vol. 15(1). P. 104–131.
12. Partridge E. Slang to-day and yesterday. London : Routledge, 1954. ix, 476 p.